

Rõõmustav LÜHIBALLETTIDE ÕHTU

NH m-17, 21.1.60.a

Kui sünnib tõesti suur kunst, siis muudab see vaatajad-kuulajad hingetuks. Nii viisi, hinge kinni pidades, jälgiti M. Raveli «Bolero» järgi seatud koreograafilist stseeni vastetendunud lühiballettide õhtul «Estonias». See oli külalislavastaja V. Burmeisteri ja teatri meestantsurühma uueks loominguks võiduks. Kuid tundub, et Ülle Ullata — stseeni ainsa naistegelaseta — poleks võit olnud täielik. Kavalehel nimetatakse «BOLEROT» tagasihoidlikult hispaania rahvatantsu koloriidis seatud koreograafiliseks stseeniks. Kuid kas Ülle Ulla tantsib ainult hispaania rahvatantsu aineil seatud tantsuliigutusi? Tema tantsus on enamasti. See on läbinisti naiselik, vaba labasusest, uhke ja temperamentne. Tantsus avaldab ta end kord armastava naisena, kord valitsejannana, vahel on žestides isegi midagi emaliiku, näiteks siis, kui ta hell-käskiva liigutusega peatab omavahel võitlevad mehed. Ülle Ulla tants on rikas pool- ja veerandtooni-dest, rikas tundevarjunditest. Puudub täiesti liigutus ilma sisulise tarbeta, iga liigutus dikteerib siida või mõistus. Temal on tunnete väljendusvahendiks tants, nagu see balletis peabki olema. Lisaks tutvustab Ülle Ulla meid hoopis uut laadi hispaania tantsuga. Lavastaja tutvus selliste hispaania rahvatantsudega ühes kuulsas hispaania rändtantsutrupis. Võrreldes nende hispaania tantsudega, mida seni oleme oma laval näinud, on see meile uus stiil vabam, metsikum, mitte nii kunstlik. Ülle Ulla on, vaatamata eeskujude vähesusele, tajunud õigesti tantsu uut maneerit ja stiili ning näitab end suure kunstnikuna, kes suudab liikuda ka tallamata radadel.

Ülle Ullat saadavad 14 meest «Estonia» tantsurühmast ja Eesti Riiklikust Koreograafilisest Koolist. Pärast tatarlaste tantsu «Bahtšissarai purskkaevus» on see uueks suureks sammuks edasi iga üksiku tantsija kunstnikuteel. Tunnetatakse uut, värsket tantsuvormi, elatakse tantsule kaasa, suudetakse sammu pidada Ülle Ulla suure kunstiga. Ainult tantsustseeni alguses häirib rütmilist puudulikkust tunnetamine, jalalöögid vastu põrandat pole igakord muusikas ja üheaegsed.

«Boleroga» tegi V. Burmeister teatrile ja pealtvaatajatele toreda kingituse. Ta suutis näha üldtuntut uuest vaatevinklist. Lavastaja on küll hüljanud «karmenlikkuse», mida selle muusikapala «koreograafiseerimisel» on sageli kasutatud, kuid on selle asemel andnud ürgselt suure teema, mis on kooskõlas muusika rütmiga. Ta lahendab selle teema ilusas tantsuvormis, täiesti ilma naturalistliku pantomiimita, mis ainult lõhestaks täisverelist tantsuetendust. Näiteks stseeni kuis mehed võitlevad oma-

Stseen «Bolerost».

A. Alla foto

kujul suurepärase. Kuid millal ei ole võimalik teha veelgi paremini? Tundub, et lavastaja pole suutnud jagada tema käsutuses olevaid ressursse (tantsijaid, tantsusammud) siiski maksimaalselt. Suur tõus, mille helilooja saavutab muusikas, ei kajastu sama tugevalt kompositsiooni lõpuosas laval. Võib-olla peaks lõpus lisanduma veelgi meestantsijaid, peaks andma uut sammutust? Kuid see on juba küsimus, millele tuled alles siis, kui oled enam-vähem vabanenud elendusest saadud suurest elamusest ja oled võimeline nähtud analüüsima.

Koos «Boleroga» etenduvad «Chopiniana» ja «Straussiana» — oma laadilt ja meeleolult hoopis erinevad balletid. Ja kuigi need ei ole ballettmeisterile samasuguste loominguks saavutusteks nagu «Bolero», mahuvad kõik kolm ühe õhtu raami ja moodustavad omamoodi terviku. Õhtu algab lüürilise romantilise, intiimse «CHOPINIANAGA». Fr. Chopini muusika ja õhuline Helmi Puur muudavad selle nauditavaks. Romantiline stiil balletis on H. Puurile eriti lähedane, mida ta hiilgavalt tõendas juba «Giselle's». Ta on täiesti omas õhkkonnas — tabamatu, õhuline unelm. «Chopinianat» (valik suurematu Fr. Chopini helitöödest) tunti senini maailmakuulsas M. Fokini seades. V. Burmeister püüdis anda oma lahenduse, kuna antud balletiõhtu seda dikteeris. Julgeme öelda, et lahendus on veel lõplik ja praegune variant tundub eskiislikuna. Tantsuseades ei ole sageli küllaldaselt tabatud muusikas peituvat romantikat, lüürikat. Tantsud võiksid olla stiilsemad. Muusika on sisukam kui tantsuseade, mis on kohati igav ja vaene (näiteks 7. valsi ajal jalutavad tantsijannad). Väär oleks laita ballettmeisterit M. Fokini seade kõrvalejätmise pärast, aga «oma sõna» ütlemiseks tuleks alustatud mõtted lõpuni mõelda.

Tingituna ülikiirest töötetpost (näiteks seati valss nr. 1 alles mõni päev enne peaproove) on baleriniide esinemises «Chopinianas» veel küllaltki ebakindlust ja ebahütlust, nii et töö tantsuseade «puhastamisel» peaks jätkuma.

Kolmikballetiõhtu lõpeb elurõõmsa «Straussianaaga» (valik J.

teenijatepaariga (A. Leis — D. Sur), lüürilise Armastatuga (E. Joasoo), eluvõõra Poeediga (E. Kerge) ja Näitlejannaga (T. Randviir), kes Poeedi Armastatult vallutab. Tantsitakse seda mängulustiga ja kaasaelamisega. Eriti meeldivaks osutus Lia Leetmaa Kasvatajanna osas, Eike Joasoo, hüljatud Armastatuna väldib õigesti sügav-traagilisi jooni, tema valu ja kurbus on strausslikud ja sellisena on see ka ilusas kooskõlas balleti alguses antud maitseka groteski ja buffonaadiga. Endrik Kerge debüüt Poeedina on õnnestunud. Bravuurset ja sarmikalt tantsib Tiiu Randviir Näitlejannat.

Koreograafiline keel on üldiselt vaimukas ja ladus. Häirib ainult reveransside ja aplauside rohkus, pealegi sooritavad enam-vähem kõik lavalolijad neid standardse maneeriga, langedes nii oma lavakujust välja.

Kolme balletti aitab seostada kunstnik Eldor Renteri lava- ja kostüümide kujundus. Must foon, mis rändab läbi kõigi kolme, juhib peatähelepanu kõige olulisemale — tantsijatele. Üksikud peene maitsega valitud detailid (paar kastanioksa «Straussianas», armatuur «Bolerost») loovad sobiva meeleolu ja toetavad laval toimuvat. Vahest ainult «Chopiniana» suured roosidised tagaplaanil mõjuvad magusatena. Valgustus on üldiselt korras, ainult «Bolero» finaalsiks ei jätku nii palju valgust, kui tingib muusika. Kostüümid on kujundatud tantsuliselt ja «Straussianas» väga värvirõõmsatena, ainult Näitlejanna kleit segab tantsupartii esitamist (või tantsupartii sellise kleidi kandmist). Kiitust tuleb avaldada teatri õmblustöökojale (juhataja sm. Kagovere), kes on suutnud luua rikkalikud, stiilsed ja eht balletiilised kostüümid.

Orkester Kirill Raudsepa juhtimisel täitis oma nõudlikud ülesanded seekord keskpäraselt, nüansivaeselt ja üheplaaniliselt. Straussi valsid olid kohati päris tuhmid, meeleolulud.

«Chopinianat», «Bolerot» ja «Straussianat» vaadates võib ju mõni detail mitte vaimustust esile kutsuda, üks ballettidest meeldib vähem, teine rohkem, kuid üldkokkuvõttes lahkud etenduselt elamusega ja sooviga veel kord kõike näha. Soov on seda

kuitegi tunnetatakse uut, vürs- ket tantsuvormi, elatakse tantsu- sule kaasa, suudetakse sammu pidada Ulle Ulla suure kunstiga. Ainult tantsusteeni alguses häi- rib rütmi puudulik tunnetamine, jalalöögid vastu pörandat pole igakord muusikas ja üheaegsed.

«Boleroga» tegi V. Burmeister teatrile ja pealtvaatajatele tore- da kingituse. Ta suutis näha üld- tuntut uuest vaatevinklist. La- vastaja on küll hüljanud «kar- menlikkuse», mida selle muusi- kapala «koreograafiseerimisel» on sageli kasutatud, kuid on selle asemel andnud ürgselt suure teema, mis on kooskõlas muusi- ka rütmiga. Ta lahendab selle teema ilusas tantsuvormis, täies- ti ilma naturalistliku pantomii- mita, mis ainult lõhestaks täis- verelist tantsuetendust. Näiteks isteen, kus mehed võitlevad oma- vahel, et saavutada tema — nende valitsejanna — poolehoi- du. Eht hispaaniaaliku tor- makusega minnakse isegi noa- võitlusse. Kuid tantsijatel pole käes naturalistlikku nuga, nad ei kopeeri võitlust, mida võiks näha tänaval, vaid tantsi- vad seda võitlust.

«Boleroga» on juba praeguselgi

tundub eskuslikuna. Tantsu- des ei ole sageli küllaldaselt ta- batud muusikas peituvat roman- tikat, liürikat. Tantsud võiksid olla stiilsemad. Muusika on sisu- kam kui tantsuseade, mis on ko- hati igav ja vaene (näiteks 7. val- si ajal jalutavad tantsijannad). Väär oleks laita ballettmeistrit M. Fokini seade kõrvalejätmise pärast, aga «oma sõna» ütlemi- seks tuleks alustatud mõited lõ- puni mõelda.

Tingituna ülikiirest töötem- post (näiteks seati valss nr. 1 al- les mõni päev enne peaproove) on balerinide esinemises «Cho- pinianas» veel küllaltki ebakind- lust ja ebahütlust, nii et töö tantsu- seade «puhastamisel» peaks jätkuma.

Kolmikballetiõhtu lõpeb elu- rõõmsa «Straussianaga» (valik J. Straussi valssidest, galoppidest jt. helitöödest). See lihtsameelne, vallatu ja heatujuline tantsupilt sobib ootamatult hästi pärast «Bolero» pinget.

«STRAUSSIANA» ei sea üles suuri probleeme, see on tore žan- ristseen groteskse Kasvatajan- naga (L. Leetmaa), koomilise

ga valss- lejana kleit segab tantsupartii esitamist (või tantsupartii sellise kleidi kandmist). Kiitust tuleb avaldada teatri õmblustöökojale (juhataja sm. Kagovere), kes on suutnud luua rikkalikud, stiilsed ja eht balletilikud kostüümid.

Orkester Kirill Raudsepa juh- timisel täitis oma nõudlikud üles- anded seekord keskpäraselt, nü- ansivaeselt ja iheplaaniliselt. Straussi valsid olid kohati päris tuhmid, meeleolutud.

«Chopinianat», «Bolerot» ja «Straussianat» vaadates võib ju mõni detail mitte vaimustust esi- le kutsuda, üks ballettidest meel- dib vähem, teine rohkem, kuid üldkokkuvõttes lahkud etendu- selt elamusega ja sooviga veel kord kõike näha. Soov on seda suurem, et kõigis osades on ra- kendatud mitu tantsijat, nende hulgas rida äsjaseid Eesti Riik- liku Koreograafilise Kooli lõpe- tajaid, kelle loominguga on hu- vitav tutvuda. V. Burmeister os- kas järjekordselt näidata, et meie teater on rikas erinevail- melistest talentidest.

H. AASSALU